

## הברית החדשה בין סינוואר לדחלאן

### ד"ר עידו זלקוביץ\*

המאמר **פורסם באתר Ynet** ב-5 באוגוסט 2017

הפיצול הפנים-פלסטיני הנמשך זה כעשור מעיד על חולשת המנהיגות הפלסטינית, ומייצר דינמיקה פוליטית של אלימות וחוסר ודאות. זו מקרינה גם על אופי מערכת היחסים מול מדינת ישראל.

בפרספקטיבה היסטורית זוהי אחת השעות הקשות בתולדותיה של התנועה הלאומית הפלסטינית. הפיצול הפוליטי-גיאוגרפי מקשה על הנהגת אש"ף לנווט דרכה במסלול המדיני ליישום פתרון שתי המדינות לשני עמים, כפי שהתחייבה לו בהסכמי אוסלו. אל מול מסלול הפשרה המדינית קרסה גם האלטרנטיבה שניסתה חמאס להציג בדמות הג'יהאד, שהוביל לאסון הומניטרי כבד ברצועת עזה.

המשבר שבו נתונות ההנהגות הלאומיות מחייב אותן למצוא פתרונות שיספקו לדור הצעיר תחושת תקווה. באופן טבעי, חולשת המערכת הלאומית והזהות המפלגתית, מאפשרת לבנות בריתות פוליטיות המבוססות על זהויות חלופיות. נכון להיום, נראה כי בחברה הפלסטינית המפתח ליצירת שינוי עובר דרך בניית בריתות קהילתיות סביב חיזוקו של הקשר האזורי-גיאוגרפי במקביל לזה הלאומי.

זהו הרקע לרומן הלא טבעי בחסות מצרית שנרקם לאחרונה בין מוחמד דחלאן, שסולק משורות הפת"ח בשנת 2011 אך רואה עצמו כיושב עתידי של אבו מאזן, ובין מנהיגה הנבחר החדש של חמאס, יחיא סינוואר. ערב השלמת ההשתלטות הצבאית של חמאס על רצועת עזה בקיץ 2007, דחלאן, מפקד הביטחון המסכל הפלסטיני לשעבר, תואר על ידי הנהגת החמאס כאדם מושחת הפוגע בערכי האסלאם.

ההתקרבות המפתיעה בין הצדדים איננה תולדה של מפגש אינטרסים פוליטי בלבד, אלא היא תוצר של מרכיבי זהות תרבותיים מסורתיים. בראשם עומד הקשר הבין אישי והזהות הלוקלית. שכן סינוואר ודחלאן גדלו יחדיו במחנה הפליטים חאן יונס, הם חולקים תודעה מעמדית של פליטות ורקע לוקלי משותף. בנוסף, אין בין השניים היסטוריה של דם רע. דרכיהם של דחלאן וסינוואר נפרדו בתחילת האנתפאדה הראשונה. מאז ועד פגישתם לאחרונה בקהיר, לא הייתה בין השניים איבה, אלא אולי געגוע.

ההיכרות האישית והזהות הלוקלית המשותפת בין דחלאן וסינוואר מהווה נכס בעיני מצרים, המעוניינת בניתוק הקשרים הקיימים בין הזרוע הצבאית של חמאס לארגונים אסלאמיסטים בחצי האי סיני.

יצירת מערכת של תלות כלכלית-פוליטית העוברת דרך דחלאן ומגובה על ידי סינוואר, תאפשר למצרים להשיג מטרות אלה. כך, הזהות המקומית העזתית הזוכה ללגיטימציה גבוהה מצד מצרים, מאפשרת לחמאס למצוא נוסחה שתאפשר את שרידותה הפוליטית.

עבור דחלאן הזהות הלוקלית יכולה להוות קרש קפיצה מחודש לעמדת מנהיגות לאומית. מטרת הברית בין דחלאן לחמאס היא הובלת מהלכים משתפים שיצרו ח"י יום טובים יותר עבור תושבי הרצועה הסובלים ממחסור בחשמל, מים ותשתיות אזרחיות בסיסיות. דחלאן וכספי התרומות מהמפרץ אמורים למלא את החלל שהותיר אחריו אבו מאזן. הוא בחר לפגוע תקציבית במנגנוני הבירוקרטיה ובתשתיות האזרחיות של רצועת עזה על מנת להכניע את חמאס. זאת לאחר מאמצי חמאס בראשות סינוואר לייצר ממשלה אלטרנטיבית, שתנטרל את השפעת משרדי הממשלה של הרשות הפלסטינית ברצועת עזה.

\* ד"ר עידו זלקוביץ' הוא עמית מדיניות במכון מיתוים וראש תחום לימודי המזרח התיכון במכללה האקדמית עמק יזרעאל.

מעבר ליריבות בין פת"ח לחמאס, המאבק הפנים-פת"ח בין אבו מאזן לדחלאן הוא אישי ורווי בדם רע. אבו מאזן סרב בעבר לניסיונות מצריים לפייס בין הצדדים, והוא נחוש לחסום את דרכו של דחלאן לשוב לפת"ח ואף להגיע לעמדת השפעה עתידית.

על מנת לנסות ולסכל את שיבתו של דחלאן לעמדת השפעה פוליטית, יזם השבוע אבו מאזן פגישה עם הנהגת חמאס בגדה המערבית בראשות נאצר אל-דין אל-שאער. פגישת הנהגות פת"ח וחמאס בגדה המערבית עסקה בנושא הפיוס פנים פלסטיני ופתרון המשבר ההומניטרי ברצועת עזה. אבו מאזן, בדומה לדחלאן וסינוואר, נעזר בפוליטיקה הקהילתית-אזורית על מנת לקדם נושאים בעלי חשיבות לאומית ולעצב סדר יום פוליטי. מהגדה עבר המסר לרצועת עזה. בתגובה קרא צאלח אל-ברדאויל, מראשי החמאס, לשוב למסלול הפיוס. הוא הביע נכונות בשם חמאס לבטל את מועצת הפקידים האלטרנטיבית, בתמורה לקביעת תאריך לבחירות כוללות ועריכת רפורמה במבנה אש"ף.

פת"ח, חמאס ודחלאן, נעזרים בזהות הלוקלית כדי לגרוף רווחים בזירה הפוליטית הלאומית הפלסטינית. נהוג לומר על מרכיבי זהות מקומיים, חמולתיים ושבטיים כי הם מהווים מכשול בפני דפוס הפעולה הלאומי. במקרה הפלסטיני, הפוליטיקה הקהילתית-אזורית, נצבעת בצבעים לאומיים ואסלאמיים ומשמשת כמנוע צמיחה עתידי, שתמלא בעתיד תפקיד מרכזי בקרבות הירושה בעידן שלאחר אבו מאזן.